

SAKSBEHANDLER
Per David Martinsen
Kaare Stang

VÅR REF.
14/00933-7

ARK. B - Bygninger
111 (Elverum) Elverum - He

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
29.09.2017

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Anno museum avd. Glomdalsmuseet
Postboks 117
2401 ELVERUM

Danserrestauranten på Glomdalsmuseet - Askeladden ID 121436-1
gnr. 28 bnr. 15, Elverum kommune - Vedtak om fredning med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19, jf. § 22

foto: Hedmark fylkeskommune

Vi viser til fredningsforslag for Danserrestauranten utarbeidet av Hedmark fylkeskommune. Fredningsforslag med vedlegg ble mottatt 11.04.2014 og har vært på høring hos berørte parter og instanser. På bakgrunn av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

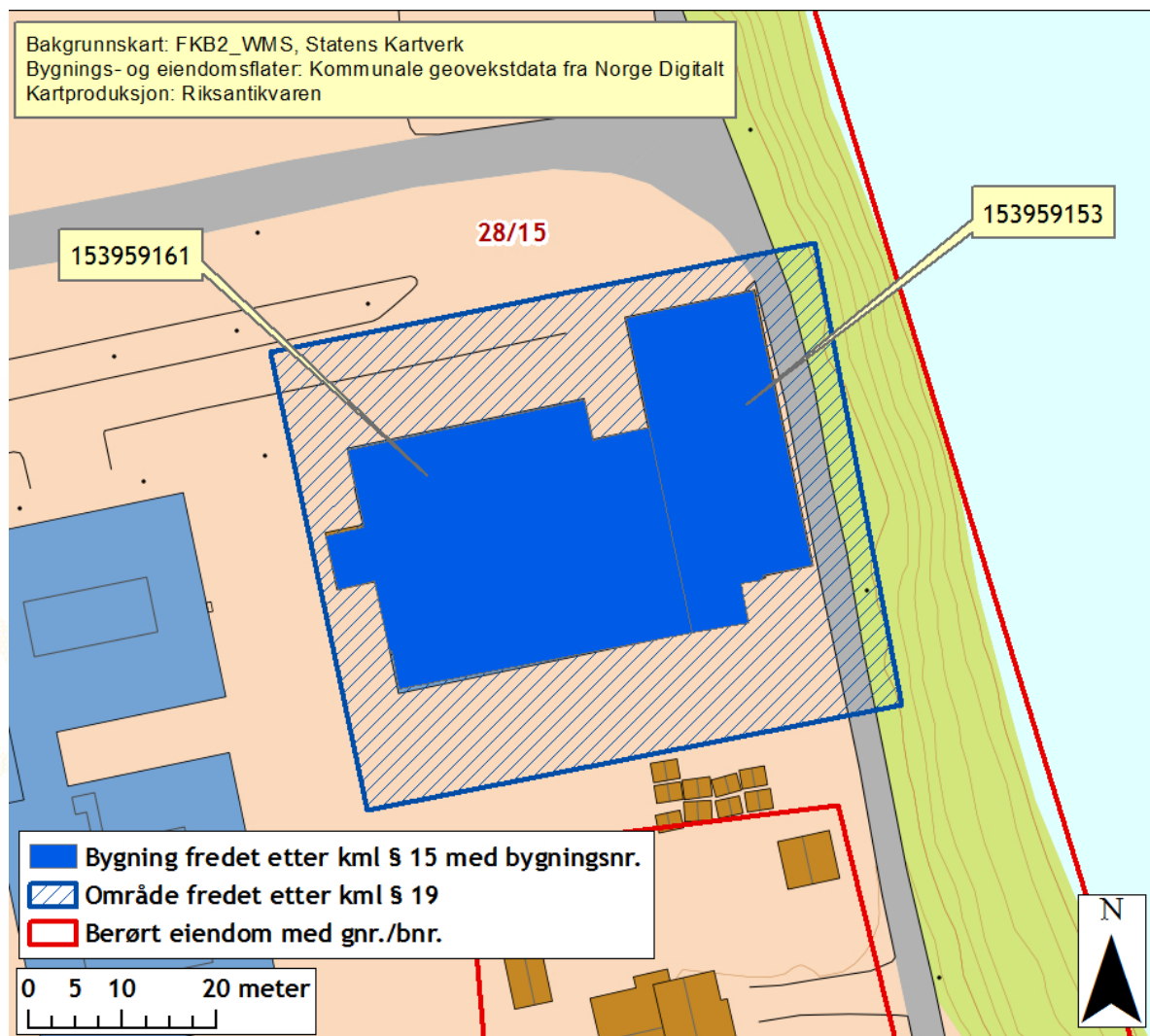
Vedtak:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) §§ 15 og 19 jf. § 22, freder Riksantikvaren Danserrestauranten på Glomdalsmuseet, gnr.28 bnr.15 i Elverum kommune.

Omfanget at fredningen

Fredningen etter kml § 15 omfatter Danserestauranten på Glomdalsmuseet, bygningsnr. 153959153 og 153959161 (Askeladden ID 121436-1). Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som planløsning, materialbruk og overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, gerikter, listverk og fast inventar. Fredningen omfatter også løst inventar i restauranten og på terrassene, som er planlagt som del av den arkitektoniske helheten i publikumsanlegget. Dette er beskrevet i vedlagte liste.

Områdefredningen etter § 19 omfatter det skraverte området på kartet nedenfor.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å bevare Danserestauranten som et eksempel på moderne arkitektur i Hedmark omkring 1960, som et særegent arkitektonisk verk, og som et kulturhistorisk viktig eksempel på møtesteder knyttet til 1900-tallets folkekultur, slik den her er en del av Glomdalsmuseets historie. Herunder er formålet å bevare Danserestauranten som en variant av dette århundrets populære utendørsarenaer for dans og fest, og som ett eksempel på hvordan folkemuseene spilte sin rolle som levende kulturarena i perioden.

Fredningen av både bygningens eksteriør og interiør skal sikre de arkitektoniske verdiene. Arkitektonisk uttrykk og detaljering, så som fasadekomposisjon, konstruksjon, vinduer og dører, materialbruk og overflater, skal opprettholdes. Videre skal rominndeling, bygningsdeler og overflater innvendig bevares som del av bygningens arkitektur. Fast og spesifisert løst inventar bevares som en integrert del av interiøret.

Formålet med fredningen av området rundt objektet er å bevare virkningen av bygningen i omgivelsene og bygningens plassering i relasjon til friluftsmuseet og orienteringen mot Glomma.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

For bygning fredet etter § 15 gjelder følgende bestemmelser:

- 1. Det er ikke tillatt å skade, rive eller flytte bygningen eller deler av denne.*
- 2. Det er ikke tillatt å bygge om eller endre bygningens konstruksjon, eksteriør eller interiør.*
- 3. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør, interiør eller konstruksjon, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.*
- 4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med materialer og metoder i samsvar med bygningens egenart, opprinnelig konstruksjon og materialbruk, og på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.*
- 5. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjon kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.*
- 6. Løst inventar som inngår i fredningen skal ikke fjernes fra bygningen.*

For områdefredning etter § 19 gjelder følgende bestemmelser:

- 7. Fredningen skal ikke være til hinder for bruk, under forutsetning av at eventuelle nødvendige tiltak ikke svekker de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene. Slike tiltak skal være reversible og må planlegges med arkitektfaglig bistand.*
- 8. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendringer som kan motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg og utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, skilt, endring av beplantning eller beleg, planering, utfylling og andre større landskapsinngrep. Unntak er eventuelle tilbakeføringer, tiltak som kan være egnet til å framheve bygningen i omgivelsene, og tiltak som er i tråd med de opprinnelige planene for anlegget når dette kan utføres på dokumentert grunnlag, i overensstemmelse med bygningens arkitektoniske karakter og med arkitektfaglig bistand.*

Følger av fredningen

Lovhenvisning

Når det gjelder behandling av fredete hus, anlegg og område, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17, 18, 19 og 21, samt ovennevnte bestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg vises det til Riksantikvarens informasjonsblader.

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15a og § 19 tredje ledd. Søknad om tillatelse skal sendes Hedmark fylkeskommune som avgjør om tiltaket kan iverksettes, evt. på visse vilkår. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen likeledes kontaktes.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Bygningen ble tegnet i 1957 av arkitektfirmaet Vesterlid og Østerhaug og sto ferdig oppført i 1960. Oppdragsgiver var Glomdalsmuseet. Anlegget var planlagt og bygget som en utendørs dansearena med scene, og med en restaurantdel innendørs. Bygningen er også omtalt som «sommerrestauranten» på Glomdalsmuseet. På planleggingsstadiet ble isolering med tanke på vinterbruk utredet, men museet frafalt dette alternativet, dels av økonomiske grunner. Den ble derfor primært bygd for bruk i sommersesongen.

Danserrestauranten har én del som er åpen, med scene og dansegulv på grunnplan, og terrasser med sitteplasser for publikum som bygger seg opp mot et serveringsareal på øvre plan. Her er det en disk som vender ut mot vest, mens det for øvrig på dette planet er en innendørs restaurant. Kjøkkenet ligger mellom disken og restauranten. Under er det toaletter og garderober. Restaurantdelen har store vindusflater som vender ut mot Glomma i øst. Ved bygningens nordøstre hjørne er det billettluke og en port, som var kombinert med inngangsport til museets uteområde. Innenfor porten og under restauranten var det en souvenirbutikk og kiosk, og gangareal som leder til trappa opp mot restauranten på bygnings sørøstre hjørne. Fra dette arealet var det også atkomst til garderober og toaletter i underetasjen. Scenen ligger i vestre del av komplekset, og dansegulvet foran var omgitt av en vanngrav. Opprinnelig var danseområdet åpent på hver langside, mens gjerdet mot nord senere ble erstattet med en teglsteinsmur med overbygd tak.

Bygningen har takflater i flere nivåer som består av plater. Konstruksjonen består i stor grad av stål, og fasadene av treverk og glass. Terrassene er av plasstøpt betong. Bygningen preges av moderne materialbruk og gir assosiasjoner til japansk byggekunst med sine delte takflater som bygger seg oppover. Bygningen skulle være lett og luftig. Møblementet i restauranten og på terrassene er laget av stålrør og tre. Bygningen er oppført og innredet hovedsakelig av lokale entreprenører, leverandører og håndverkere.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for vedtaket.

Sammendrag av fylkeskommunens vurdering og begrunnelse i fredningsforslaget:

Som arkitektur er Danserrestauranten unik og nyskapende, og samtidig karakteristisk for utviklingen som preget norsk formgivning i samtiden. Med et modernistisk uttrykk og en materialbruk preget av samtidens industriproduksjon utgjør bygningen en kontrast til museumsbygningene, men tar samtidig opp ideer fra den tradisjonelle byggeskikken. Med opphav i et Elverums-basert arkitektfirma og lokale produsenter og leverandører, forenes det lokale med det internasjonale, og håndverk med industriproduksjon. Danserrestauranten fikk oppmerksomhet og positiv omtale både på nasjonalt nivå og ellers i Norden, som arkitektonisk verk og attraksjon på Glomdalsmuseet og i Elverum. Den arkitektoniske verdien er godt underbygget og har vært anerkjent siden bygningen ble oppført.

Dansefester var generelt en viktig del av kulturlivet, fritida og det sosiale livet på 1900-tallet. Oppføringen av Danserrestauranten på Glomdalsmuseet gjenspeiler både samtidens framtidstro og utviklingsoptimisme, og ikke minst en utvikling i den folkelige dansefestkulturen og kulturlivet på 1960-tallet. En stor del av virksomheten på Danserrestauranten er knyttet til populærmusikk, showbusiness og kjente band og artister. I en periode på snaut tjue år tiltrakk Danserrestauranten flere tusen besøkende i sommerhalvåret. Tilstrømningen til de tradisjonelle arrangementene var jevn, men trolig bidro popkonsertene og dansefestene sterkt til en økning i besøksantallet i denne perioden. Mye tyder på at publikumstilfanget ble betydelig utvidet.

Hedmark fylkeskommune påpeker behovet for å ivareta kulturminner knyttet til sentrale sosiale og kulturelle møteplasser, da forsamlingshus, foreningsliv og dansearenaer har spilt en viktig rolle i kulturliv, samfunn og folkeliv i Norges nyere historie. Dansefestkulturen er en del av vår nyere historie, og har hatt stor betydning for et bredt lag av befolkningen. Danserrestauranten er en viktig representant for dansefestarenaer i tida etter 1950 og dessuten et stykke museumshistorie som sier noe om hvordan museets utvikling var påvirket av samfunnsutviklingen for øvrig. Den er et godt eksempel på hvordan halvoffentlige regionmuseer har måttet legge stor vekt på å markere seg som levende kulturarenaer og vært avhengig av publikumsappell for å sikre inntekter og støtte. Historien om Danserrestauranten viser at denne typen omfattende arrangementsvirksomhet kunne bidra til popularitet og utvikling for museet, men også komme i konflikt med museets faglige profil og troverdighet. Også utviklingen av regionmusea er en viktig del av historien til det moderne Norge på 1900-tallet, og problemstillingene knyttet til museas rolle i den sammenhengen blir godt eksemplifisert gjennom Danserrestauranten. Fylkeskommunen vurderer derfor også Danserrestauranten som et godt tidsdokument for perioden ca. 1960-1980.

Riksantikvarens utfyllende vurdering og begrunnelse:

Etterkrigstidens kulturpolitikk hadde som mål å sikre lik tilgang til høyverdige kulturgoder, bl.a. gjennom subsidiering, skattefritak og etableringen av riksinstusjonene. Oppvurderingen av lavstatus- og folkekultur utover 1960-tallet utfordret imidlertid det etablerte kulturbegrepet og populærkulturen skulle i løpet av dette tiåret få en enorm påvirkningskraft generelt og

utgjøre en betydelig uformell maktfaktor i samfunnet. Populærkultur fra denne perioden har etterlatt betydelige spor på mange felt, men har i liten grad manifestert seg i samtidsarkitekturen i form av rene formålsbygg som i dette tilfellet. Trolig finnes det relativt få eksempler på dette også internasjonalt.

Riksantikvaren slutter seg til fylkeskommunes vurderinger og vil særlig understreke de kulturhistoriske interessene som er knyttet til sosial bredde, felleskap og demokratisering. Dette er temaer som bl.a. er omtalt som underrepresentert i Meld. St. nr. 35 *Framtid med fotfeste* og som senere er fulgt opp gjennom *Riksantikvarens fredningsstrategi mot 2020*. Riksantikvaren anser at Danserestauranten representerer store kulturhistoriske verdier ut over de erkjente arkitektoniske kvalitetene, og at vurderingene samlet sett er godt faglig forankret. Også med bakgrunn i kulturminneforvaltningens overordnede føringer og strategier har Riksantikvaren funnet det riktig å prioritere dette anlegget i fredningsarbeidet.

Tilstand

Bygningen fremstår på fredningstidspunktet med værslitte og til dels ødelagte overflater, og med et frakoblet/ikke-fungerende el- og vvs-anlegg. Bygningen er slik sett mindre presentabel og anvendelig slik den står, og de arkitektoniske kvalitetene kommer heller ikke til sin fulle rett. Tilstanden er derfor satt til TG2 etter tilstandsbeføring 03.04.2017. Danserestauranten er samtidig en solid, røff konstruksjon som etter vår vurdering står godt, uten kritiske skader som krever omfattende tiltak på kort sikt. Kostnadsberegningen som allerede er gjort i tilbud datert 10.04.2013 er etter vår vurdering ikke urimelig, men vi bemerker at denne legger til grunn en relativt gjennomgående restaurering av hele anlegget.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr. 1.

Naturmangfoldloven

Ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet skal prinsippene i lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 legges til grunn, jf. lovens § 7.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens *Artskart* og Miljødirektoratets *Naturbase* for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget.

Innenfor det fredete arealet er det ingen registrerte sårbare eller truede arter. Det er heller ikke registrert andre spesielt verneverdige naturtyper eller naturområder. Riksantikvaren finner derfor at fredningen ikke vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning.

Eiendomsforhold og reguleringsstatus

Eiendommen med påstående bygning eies av Glomdalsmuseet som ligger i Elverum kommune, på Vestad langs Glommas vestsida, vis á vis Leiret. Danserestauranten ligger på friluftsmuseets nordøstre hjørne, like øst for museets administrasjons- og utstillingsbygning. Eiendommen er regulert til museumsformål/allmenntilleggsformål i gjeldende plan.

Bakgrunn for fredningen

Fredning av Danserrestauranten ble aktualisert i forbindelse med planleggingen av Tatermuseumet på Glomdalsmuseumet i 2002, da bygningen ble vurdert ombygget med sikte på en ny, permanent utstilling. Arkitekt Are Vesterlid ble engasjert til å utarbeide et forslag, Statsbygg konkluderte imidlertid med at bygningen ikke egnet seg for formålet og at utstillingsfunksjonen ville kreve så store endringer at bevaringsverdien ville bli vesentlig forringet. Riksantikvaren konkluderte i denne forbindelse med at det var opplagte nasjonale verneinteresser knyttet til bygningen og at den var å anse som et mulig fredningsobjekt. Siden ble fredning nedfelt i fylkesdelplanen for vern og bruk av kulturminner og kulturmiljøer (2005) som et forslag til vernetiltak.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med lov om kulturminner § 22 nr. 1, meddelt eier og kommunen i brev av 19.12.2006. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Østlendingen og Hamar Arbeiderblad. Et utkast til fredningsforslag og fredningsdokumentasjon ble sendt Glomdalsmuseumet og arkitekt Are Vesterlid på foreløpige høringer. Vesterlid leverte forslag til retting og suppleringer av teksten pr e-post i etterkant, og teksten ble redigert på grunnlag av disse.

Offentlig ettersyn av forslag om fredning

Det reviderte fredningsforslaget ble i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 lagt ut på offentlig høring 25.01.2013 med høringsfrist 18.03.2013. Høringen ble kunngjort i Norsk lysningsblad og i avisene Østlendingen og Hamar Arbeiderblad, og lagt ut til gjennomsyn i Elverum kommune og Hedmark fylkeskommune i samme periode. Anno museum og Anno Glomdalsmuseumet ble gitt forlenget høringsfrist for styrebehandling.

Det kom inn følgende uttalelser til høringen:

- Statens vegvesen, seksjon for plan og trafikk 15.03.2013: Ingen merknader.
- Interessegruppa *Bedre Byutvikling i Elverum*, 13.03.2013: Gruppa uttaler at «*Danserrestauranten med sin spesielle arkitektur og bakgrunn, bør absolutt tas vare på og fredes*», og avslutter med at «*utfordringen med å utnytte restauranten i museumssammenheng, lar seg løse med de rette faglige råd, og ressurser*»
- Bjørg Gaarder, nabo 15.02.2013: Gaarder er positiv til fredning, forutsatt ny bruk.
- Hedmark fylkesmuseum, nå Anno museum 03.05.2013 og Glomdalsmuseumet, nå Anno Glomdalsmuseumet 27.05.2013 (Museene sender likelydende uttalelser, men med noe ulik formulering i konklusjonene): Museene erkjenner at bygningen har kulturhistorisk verdi både arkitektonisk og som tidsdokument når det gjelder funksjonen som forsamlingslokale i perioden 1960-1980. Både Annos og Glomdalsmuseumets styre fraråder likevel fredningen av Danserrestauranten med bakgrunn i følgende:
 - Etter gjentatte naboklager måtte dansearrangementene opphøre i 1980 etter pålegg fra politiet. Bygningen er dermed ikke lenger egnet for dette formålet.
 - Bygningen kan i liten grad benyttes i museets basisvirksomhet. Den vil kreve store årlige vedlikeholdsutgifter som det er vanskelig å prioritere foran de øvrige antikvariske bygningene. Statsbygg konkluderte i 2002 med at den ikke kunne bygges om til utstillingsformål.
 - Danserrestauranten har behov for omfattende restaurering og vedlikehold i en størrelsesorden på ca. 10 millioner. Museene må se restaurering av denne bygningen i sammenheng med restaurerings- og vedlikeholdsbehovet for de 92 antikvariske bygningene i friluftsmuseumet som Anno Glomdalsmuseumet har ansvar for sammen med Anno museum.

- For museene er det et sentralt poeng at det er vanskelig å finne ny bruk av bygningen som forsvarer en slik investering, spesielt med sikte på at bestemmelsene forbyr utskifting av bygningslementer og materialer. Forslaget til fredningsbestemmelser gjør en oppgradering av bygningen umulig. Museene vil komme i en juridisk vanskelig situasjon hvis man tar i bruk en bygning som ikke oppfyller gjeldende brann- og bygningsforskrifter.

Anno Glomdalsmuseets uttalelse konkluderer på følgende måte: «Bygningen er ikke anvendelig i den daglige driften, og museet har ingen mulighet til å bidra til å dekke kostnader til restaurering og årlig drift og vedlikehold. Glomdalsmuseet har store etterslep på vedlikehold av antikvariske bygninger i friluftsmuseet og vil prioritere vedlikehold av disse, noe som fra Kulturdepartementets side er definert som en prioritert oppgave. Stiftelsen Glomdalsmuseet vil med bakgrunn i de anførte forhold sterkt fraråde fredning av den gamle danserrestauranten. Hvis danserrestauranten likevel blir fredet, forventer Stiftelsen Glomdalsmuseet at Hedmark fylkesmuseum AS, afdeling Glomdalsmuseet, får dekket både restaurerings-kostnader og årlige drifts- og vedlikeholdskostnader gjennom eksterne tilskudd.»

Anno Hedmarksmuseets styre fattet følgende vedtak: «Hedmark fylkesmuseum går mot fredningen av Glomdalsmuseets danserrestaurant. Bygningen er ikke anvendelig i den daglige driften, og det vil være umulig å forsvare de økonomiske kostnadene ved årlig drift.

Dersom danserrestauranten likevel blir fredet, forventer Hedmark fylkesmuseum at både restaureringskostnader og årlig drifts- og vedlikeholdskostnader dekkes gjennom eksterne tilskudd fra Riksantikvaren/Hedmark fylkeskommune.»

I høringsuttalelsenes følgebrev ba både Anno museum og Anno Glomdalsmuseet om et møte med Riksantikvaren og Hedmark fylkeskommune for å drøfte konsekvensene av en eventuell fredningssak og eventuelt hvilke tiltak man kunne iverksette hvis museets standpunkt om ikke å frede bygningen ble etterkommet.

Hedmark fylkeskommunes kommentar til museenes uttalelser:

Fylkeskommunen avsto anmodningen om et møte med museene etter at høringen var ferdig. Fylkeskommunens rolle i fredningssaker er saksforberedende. Det eneste fylkeskommunene skal foreta seg etter høring er å kommentere høringsuttalelsene og foreta en ny vurdering av saken. Riksantikvarens rolle er å ta stilling til om fredningen skal gjennomføres. Etter høringen er det også Riksantikvaren som tar stilling til om noe i saken bør endres. Til dette kommer at museene fikk anledning til å lese og drøfte et utkast til fredningssaken så tidlig som i juli 2012, uten at en kan se at museene benyttet denne anledningen til å gå i dialog med fylkeskommunen.

Hedmark fylkeskommune oppfatter selve høringsuttalelsen på følgende måte:

Anno museum og Anno Glomdalsmuseet ser at Danserrestauranten har kulturhistorisk verdi både arkitektonisk og som tidsdokument når det gjelder funksjon som forsamlingslokale. Museene mener likevel at disse verdiene ikke er store nok til at institusjonene kan godta fredning fordi bygningen ikke kan brukes som utstillingslokale eller noe annet det er behov for i den museale virksomheten. Kostnadene til istandsetting er for store og fredningsbestemmelsene for strenge til at en istandsetting med bruk for øye er realistisk.

Når det gjelder fredningsbestemmelsene henvises det til punkt 3 der det heter at: *Utskifting av bygningslementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningenes eksteriør, interiør eller konstruksjon er ikke tillat. Unntatt fra dette er eventuelle*

tilbakeføringer, jf. punkt 5. Så vidt Hedmark fylkeskommune kan se har museene ikke sett denne bestemmelsen i sammenheng med punkt 5 eller punkt 7 der det heter: Fredningen skal ikke være til hinder for bruk, men eventuelle tiltak for å legge til rette for ny bruk skal ikke redusere de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene. Slike tiltak skal være reversible og planlegges med arkitektfaglig bistand.

Det har heller ikke, så langt Hedmark fylkeskommune kjenner til, vært gjort noe forsøk på å utrede bruk på grunnlag av bygningens egne premisser siden det ble klart at den ikke kunne fylle kravene for utstillingslokaler i 2002. Siden fredningssaken startet i 2006 er det fra museets side heller ikke gjort noe forsøk på vedlikehold eller istandsetting, utover det Hedmark fylkeskommune tok initiativ til og skaffet midler til i løpet av noen år fra 2006.

Museet begrunner det manglende vedlikeholdet av Danserrestauranten med prioriteringen av de antikvariske bygningene i friluftsmuseet, som er museets hovedopp-gave.

Hedmark fylkeskommune har forståelse for museenes generelt utfordrende økonomi, men ser samtidig at museumsledelsene ikke vektlegger bygningens egenverdi som et fremragende byggverk med arkitektonisk verdi, kildeverdi, estetisk verdi og opplevelsesverdi på linje med museets øvrige bygninger. Arkitektene ble tildelt Den Norske Treprisen i 1962 og Danserrestauranten er et av de byggverkene som regelmessig fremheves når prisen omtales. Bygningen er fremdeles blant dem Arkitektur- og designerhøyskolen i Oslo bruker som forbilder for studentene.

Elverum formannskap behandlet fredningsforslaget 16.10. 2013. Protokoll med vedtak og saksutredning ble oversendt Hedmark fylkeskommune 07.01.2014. (Det vises også til protokollen som følger vedlagt). Saksutredningen har følgende innstilling:

Elverum kommune har ingen innvendinger til forslaget om fredning av danserrestauranten på Glomdalsmuseet.

Formannskapet fattet følgende vedtak:

1. *Elverum Kommune ber Hedmark Fylkeskommune om å utsette videre arbeid med fredningen.*
2. *Elverum Kommune anbefaler at det nedsettes en arbeidsgruppe for å se på fremtidige bruksmåter.*

Hedmark fylkeskommunes kommentar

Fredning av Danserrestauranten er prioritert i Hedmark fylkes kulturminneplan fra 2005. Planen er politisk vedtatt i fylkestinget og i kommunene. Fredningssaken har pågått siden den ble varslet i 2006. Det er vanskelig å se at en vil vinne noe på å trekke saken enda mer i langdrag. Fylkeskommunen er positiv til at en arbeidsgruppe ser på fremtidige bruksmåter for Danserrestauranten, men ser det som mest formålstjenlig at den eventuelt nedsettes etter at fredningssaken er avgjort hos Riksantikvaren.

Hedmark fylkeskommunes vurdering av saken etter høringsrunden

Fredningsforslaget og museenes holdning til det har vakt stor oppmerksomhet i lokalpressen og i sosiale media, både arkitekturfaglige og lokale. Saken er også nevnt i riksaviser som Aftenposten og Nationen. Nasjonalmuseet har publisert et innlegg i lokalavisen Østlendingen. Ytringene i sosiale media var overveiende positive. Det er tydelig at folk i Elverum og i nabokommunene har mange gode minner knyttet til bygningen og til dansearrangementene. Museene viser i den forbindelse til at restauranten ble stengt etter gjentatte klager fra nabolaget. Høringsuttalelsen fra «Interessegruppa Bedre Byutvikling», som har utspring i Anno

Glomdalsmuseets nærmiljø, er ikke er bekymret for at eventuell ny virksomhet vil virke forstyrrende på nabolaget.

Elverum kommunes saksutredning tar også opp bakgrunnen for at restauranten ble stengt og mener at store og hyppige dansefester av gammel årgang er neppe aktuelt lenger, men at det burde være mulig for lokale grupper, amatørteater o.a. å ta bygningen i bruk til enkle arrangementer om sommeren. De lokale ytringene i sosiale media gir også uttrykk for dette.

Hedmark fylkeskommune støtter denne oppfatningen og beklager at museet ikke på noe tidspunkt synes å ha utredet denne muligheten.

I alle høringsuttalelsene er Danserrestaurantens bruksverdi sentralt. Brukelighet, og at bruk er det beste vern, er også et sentralt tema i Riksantikvarens fredningsstrategi.

Hedmark fylkeskommune vil i denne spesielle saken legge stor vekt på at Danserrestauranten er et byggverk uten sidestykke, med egenverdi langt utover det rene nyttebegrepet. Den er tegnet av en meritert og høyt vedsatt arkitekt og representerer noe av det mest radikale innenfor norsk modernisme med hensyn til form og materialbruk.

Slanke stålkonstruksjoner som spiller mot tung betong og spinkelt gjennomskinnelig treverk gir bygningen et skulpturelt preg. Samtidig har arkitekten lagt stor vekt på at den skal føye seg inn og ikke overskygge museets historisk bygninger. Det er Hedmark fylkeskommunes oppfatning at om Danserrestaurantens rene nytteverdi kan være begrenset så er bygningens bruksverdi som et viktig arkitektonisk tidsdokument og som estetisk opplevelse udiskutabel. Riksantikvaren oppfordres til også å vurdere disse siden ved Danserrestauranten.

Moderne kulturbygg planlegges og bygges for at de også skal fungere som arkitektonisk ikon. Det forventes å føre til økt tilstrømming og større avkastning. I Danserrestauranten har Anno Glomdalsmuseet en slik bygning. Fredning mot eiers ønske er ingen optimal strategi, men fra tid til annen må en kunne vurdere å fravike vanlig praksis for å redde et ikon.

Riksantikvarens bemerkninger

Riksantikvaren har gjennom den løpende dialogen med fylkeskommunen vært godt kjent med fredningsarbeidet og med museets anførsler til fredningen. Fylkeskommunen er samtidig ikke blitt frarådet å gå videre med prosessen, hverken før oppstartsmeldingen, etter møte/befaring med eier eller gjennom høringen. Riksantikvaren har overfor museet gitt uttrykk for at Danserrestauranten representerer nasjonale arkitektur- og kulturminneverdier.

Riksantikvaren har forståelse for museets utfordringer knyttet til finansiering og bruk, og vi erkjenner at disse er reelle. I dette tilfellet har eierforholdet gjort det vanskelig for oss å avbøte den økonomiske belastningen med tilskuddsmidler fra post 71, som er øremerket fredete bygg i privat eie. Riksantikvaren er i dialog med vårt departement (KLD) om mulige alternative løsninger for denne typen objekter, noe vi også vil arbeide videre med i tiden fremover. Utfordringene som er knyttet til bruk faller i utgangspunktet utenfor Riksantikvarens myndighets- og kompetanseområde, og vi bemerker at fredningen utelukkende regulerer det materielle, ikke bruken i seg selv.

I møte med Harald Jacobsen, Anno museum 24.05.2016 ble det besluttet å gå videre med fredningsprosessen med utgangspunkt i det allerede hørte forslaget, men at dette først skulle gjennomgås i dialog med Glomdalsmuseet med sikte på eventuelle lempelser.

Fredningsforslaget ble diskutert i møte med Glomdalsmuseet 04.01.2017. Museet har faglig forståelse for bevaringsverdiene og har ikke til hensikt å gjøre endringer som svekker disse. På sikt ønsker museet å reversere tilbygget mot parkeringsplassen i nord, som ble oppført tidlig på 1970-tallet og som bidrar til å binde Danserrestauranten visuelt sammen med administrasjons- og utstillingsbygningen. Riksantikvaren anser at tilbakeføringsbestemmelsen (punkt 5) allerede åpner for dette tiltaket, og det ble derfor ikke gjort endringer i fredningens omfang og bestemmelser jf. høringsforslaget. Museet er blitt forelagt utkast til endelig vedtak og har ikke hatt ytterligere bemerkninger.

Klageadgang og tinglysning

Dette fredningsvedtaket er et enkeltvedtak som kan påklages til Klima- og miljødepartementet jf. forvaltningsloven § 28 første ledd. En eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt jf. forvaltningsloven § 29 første ledd.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5.

Vennlig hilsen

Jørn Holme (e.f.)

Hanna Kosonen Geiran
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent

Vedlegg (3): 1. liste over løst inventar som omfattes av fredningen / 2. dokumentasjonsvedlegg, beskrivelse av bygningen / 3. dokumentasjonsvedlegg, bygningshistorie

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Hedmark fylkeskommune - Samferdsel, kulturminner og plan (SKP), Postboks 4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR/ Elverum kommune, Postboks 403, 2418 ELVERUM/ Fortidsminneforeningen - Hedmark avdeling, c/o Marit Odden Sverdrups gate 1, 2317 HAMAR